

De weg naar de Gasrotonde

Eind oktober gaf de minister van Economische Zaken inzicht in haar visie op het concept van de Gasrotonde. Met de huidige positie van Nederland in de Europese gasmarkt als uitgangspunt en gegeven bepaalde toekomstverwachtingen, presenteerde zij een aantal uiteenlopende beleidsdoelen. Om de Gasrotonde mogelijk te maken, werd vervolgens een aantal uitdagingen en acties geschetst.

In samenwerking met het bedrijfsleven zal worden gestreefd naar het bevorderen van marktwerking, de integratie van de Noordwest-Europese gasmarkt en het exporteren van kennis en innovaties op gasgebied. Er moeten investeringen gedaan worden in de transport- en gasopslaginfrastructuur om buitenlandse gasstromen aan te trekken. Die moeten voorzien in de binnenlandse gasvraag en waarde genereren door middel van de doorvoer van gas via Nederland. Voldoende gasopslagcapaciteit moet leveringszekerheid en flexibiliteit verschaffen, zodat de markt goed kan functioneren. Diversificatie van het gasaanbod wordt gestimuleerd door een optimale benutting van de Nederlandse gasvoorkomens, het inzetten van groen gas en het aantrekken van buitenlands gas, geholpen door gasdiplomatie en het stimuleren van internationaal ondernemen. Ook wordt de kennisinfrastructuur versterkt, zodat een sterke en innovatieve gasindustrie zal kunnen blijven bijdragen aan de economie. Door deze invulling van de Gasrotonde ontstaat een intrigerende combinatie van energie- en industriepolitiek, die behoorlijk afwijkt

Door
Aad Correljé

van de marktgerichte benadering van het afgelopen decennium. Het is duidelijk dat de markt een handje helpen moet worden door de overheid. In dit verband is het ook spannend te zien hoe de aanpak balanceert tussen het belang van Nederland Gasland en het internationale perspectief.

Er is echter één aspect waar de gasbrief misschien wat al te gemakkelijk overheen stapt en dat is de toekomst van aardgas als energiebron. In de visie van de minister wordt de huidige situatie geëxtrapoleerd naar de toekomst. Nederland exporteert nu nog gas, maar rond 2025 zal daar een einde aan komen. Eerst zal de productie van de kleinere velden teruglopen. Later zal ook de flexibiliteit en de productiecapaciteit van Slochteren afnemen. Er moet dan steeds meer gas geïmporteerd worden, zowel in Nederland als in de omliggende landen. Dat gas zal naar Europa gevoerd worden via bestaande en nieuwe pijpleidingen uit Noorwegen en Rusland, Algerije en Libië en mogelijk ook uit landen rond de Kaspische Zee. Daarnaast zal Europa meer gas in vloeibare vorm (LNG) importeren uit verafgelegen gebieden als Qatar, Nigeria, Trinidad en Tobago. Ook wordt een groeiende rol voor groen gas voorzien. Tegen de achtergrond van dit scenario worden de mogelijkheden geschetst voor de Nederlandse Gasrotonde in

Noordwest-Europa. Maar dit scenario is zeker niet het enige mogelijke. Op termijn kan de positie van aardgas in de Europese energievoorziening aanzienlijk veranderen en dat heeft consequenties voor de Gasrotonde.

Het klimaatbeleid is hierbij een belangrijke factor. Aardgas is schoner dan kolen en olieproducten en geeft minder CO₂-uitstoot. Als ideale backup brandstof voor zon en wind, die niet op afroep beschikbaar zijn, wordt gas beschouwd als dé energiebron voor de overgang naar een duurzame energievoorziening. Zowel binnen de EU als in de rest van de wereld lijkt er echter een toenemende politieke bereidheid te ontstaan om tot een verdergaande afname van de CO₂-uitstoot te komen. Dat vereist een veel efficiënter gebruik van energie en de grootschalige inzet van energiebronnen die helemaal geen CO₂-uitstoot veroorzaken. Voorbeelden zijn grootschalige elektriciteitsopwekking door middel van wind op land en op zee, zonne-energie, kolen met ondergrondse CO₂-opslag en warmtekrachtkoppeling met afval en biomassa. Voor wat betreft warmte kunnen aardwarmte, warmte- en koudeopslag in de diepe ondergrond en warmtepompen een rol gaan spelen. Gasproductie uit biomassa, afval en slib van waterbodems dragen bovendien bij tot het oplossen van het afvalprobleem. Waterstof wordt genoemd als CO₂-neutrale energiedrager als elektriciteit geen optie is. De inzet van deze technieken zal in huishoudens ten koste gaan van het gebruik van gas. Als de elektriciteitsproductie echt CO₂-vrij moet worden, zal het gebruik van gas ook daar afnemen. Als er CO₂ afgevangen en opgeslagen gaat worden, zijn kolen zijn weer veel goedkoper dan gas.

Ook aan de aanbodzijde kunnen zich echter verrassingen voordoen. Er lijken in Nederland en elders in Europa mogelijkheden te bestaan voor de winning van niet-conventioneel gas uit andere geologische structuren dan gebruikelijk. Dat gebeurt sinds enige tijd ook in de VS. Op deze manier zou er nog zeer lange tijd gas gewonnen kunnen worden, wat de noodzaak van importeren vermindert. De verwachtingen die potentiële buitenlandse gasleveranciers hebben van hun afzet bepaalt in belangrijke mate of ze zullen investeren in de ontwikkeling van nieuwe gasvelden, pijpleidingen en LNG-faciliteiten. Dit is weer van invloed op het aanbodpatroon.

De vorm en de functie van de Gasrotonde zullen dus in zeer sterke mate afhankelijk zijn van de ontwikkelingen aan de vraag- en aanbodkant de komende decennia. Een serieuze verkenning van de mogelijke ontwikkelingen in binnen- en buitenland en de impact daarvan op de rol van gas in de energievoorziening is hard nodig. Verdere stappen op weg naar de Gasrotonde vragen dan ook om een aanpak die het credo 'handen uit de mouwen' combineert met 'eerst denken dan doen'. ■

Aad Correljé is universitair hoofd-docent Economie van Infrastructuren aan de TU Delft en verbonden aan het Clingendael International Energy Programme.